

Kruimeltjes van de tafel

Als 5-jarig meisje komt Cor Vrijdag met haar moeder in Kamp Tjideng terecht. Het is 1942 en de oorlog is in Nederlands-Indië ook uitgebroken. Cors vader is in 1936 vanuit Rotterdam uitgezonden naar Nederlands-Indië door het KNIL. Zijn vrouw, waarmee hij eerst met de handschoen was getrouwd, volgt later. In Cors paspoort staat 'Batavia' als geboorteplaats, op 7 juli 1938. Als Japan het bewind overneemt, worden de Hollandse vaders gescheiden van hun vrouwen en kinderen en in verschillende kampen gezet.

De Japanners zetten een wijk in Batavia (nu Jakarta) af met een gammel hek van riet 'gedek'. Laan Trivelli was een heel dure straat in Batavia. En dat hek, daar was heel makkelijk door te komen. Maar vergis je niet. Als je het probeert, word je aan de andere kant meteen 'een koppie kleiner gemaakt'.

In huizen waar eerst gezinnen van gemiddeld zes personen woonden, woont Cor nu met zo'n 70 anderen. Haar villa heet 'Huize Rommelzicht'. De vrouwen nemen hun handwerk mee naar het kamp. Er wordt veel gehaakt en gebreid. Eén vrouw, Ida, heeft haar tokenspullen bij zich. Zij illustreert het leven in het kamp. En zo tekent ze ook de vijfjarige Cor. Maar ook de zon en de recepten die ze uitwisselen. Het zijn lucht-kastelen voor ze. Cor herinnert zich dat ze van het praten over lekker eten, toch een beetje 'vol' raakten. Ook herkent ze alle mensen op de tekeningen: Willeke, Tante Wil, Tante Nel, Nick, Peter Makkes en zijn familie.... Op de kleurrijke tekening zie je alleen niet dat kinderen met hun moeders soms nachtenlang op appèl moeten staan. Rechttop als een kaars. Als Cor niet meer kan staan van vermoeidheid, gebruikt ze haar moeders voeten als zitje. De kampbeheerder is een sadist. Maar de vrouwen zijn slim. Als je iets doet wat niet mag, worden je haren afgeschoren, zodat de raddraaiers herkenbaar zijn. Maar zodra ze weer allemaal op appèl moeten komen, doen ze een hoofddoek om, proppen de afgeknipte haren daaronder en de bewakers hebben zo geen idee wie ze moeten aanpakken.

In de slaapkamers van de villa hangen gordijnen om meerdere ruimtes te creëren. En zo'n stukje van een kamer delen Cor en haar moeder met een vriendin en diens kind. Het eten dat ze krijgen is meer maagvulling dan echt eten. Er worden een soort aardappels gekookt, die ze op moeten drinken, soep kun je het niet noemen. Jaren later, terug in Rotterdam, eet Cor samen met haar kleinzoon een boterham. Ze pikt de kruimels van de tafel en eet ze op. Haar kleinzoon maakt er een opmerking over, "is dat wel fris, oma?" Cor antwoordt: "Oma heeft de oorlog mee-gemaakt, lieverd, als je weet wat honger is, laat je geen enkele kruimel liggen."

"De zon geneest alles", schrijft Ida op haar tekening. Maar is dat ook zo?